לא עלתה בידו אלא רגזנותא ולאדם טוב מטעימים אותו מפרי מעשיו [6]וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ דור הנאה ממנו שנאמר [1]ובמושב לצים לא ישב מושבו מושב לצים:

הדרן עלך האשה נקנית

האיש [א]מקדש בו ובשלוחו [ב]האשה מתקדשת בה ובשלוחה [ג][2]האיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוחו: **גמ'** השתא בשלוחו מקדש בו מיבעיא אמר רב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא [3]דרב ספרא [ד]מחריך רישא רבא [ה]מלח שיבוטא איכא דאמרי בהא איסורא נמי אית בה כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב [ו]אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו [7]ורחמנא אמר [2]ואהבת לרעך כמוך וכי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר האשה מתקדשת בה ובשלוחה השתא בשלוחה מיקדשא בה מיבעיא אמר רב יוסף [ז]מצוה בה יותר מבשלוחה כי הא דרב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא אבל בהא איסורא לית בה כדר"ל [8]דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו: **האיש** מקדש את בתו כשהיא נערה: כשהיא נערה אין כשהיא קטנה אם יכול לקדש בו ובשלוחו [4]דאמר רב יהודה אמר רב [9]אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו [10]ורחמנא אמר [2]ואהבת לרעך כמוך וכי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר דרב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא [11]דרב ספרא [ד]מחריך רישא רבא [ה]מלח שיבוטא איכא דאמרי בהא איסורא נמי אית בה כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב [9]אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו [10]ורחמנא אמר [2]ואהבת לרעך כמוך וכי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר [ח]אבל בהא איסורא לית בה כדר"ל [8]דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו: האיש מקדש את בתו כשהיא נערה: כשהיא נערה אין כשהיא קטנה לא מסייע ליה לרב [10]דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי אלעזר [ט]אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה: שליחות מנלן דתניא [3]ושלח מלמד [ח]שהוא עושה שליח ושלחה [ט]מלמד שהיא עושה שליח [4]ושלח ושלחה [י]מלמד שהשליח עושה שליח אשכחן בגירושין בקידושין מנלן וכ"ת דיליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחה אמר קרא [5]ויצאה והיתה [11]מקיש הויה ליציאה מה יציאה משוי שליח אף הויה נמי משוי שליח ואלא הא דתנן [12]כ[ב]האומר לשלוחו צא תרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעת בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים פיחת

לשון ר"ח דתניא שלח מלמד שעושה שליח פירוש ושלחה מביתו אחרון הוה ליה למיכתב ונתן בידה ולמה כתב שלח לומר שעושה שליח הוסיף ה' דכתיב שלחה מלמד שהיא עושה שליח ושלחה הוסיף ו' עוד מלמד שהשליח עושה שליח. **תורם** כדעת בעל הבית. פירוש לפי מה שמכיר בבעל הבית עינו יפה או עינו רעה ויש בתרומה שלש מדות לפי שלא נאמר בה שיעור מפורש אלא ראשית דגנך דמשמע כל שהוא ובירושלמי [ג] מפרש להו א"ר לוי ביונית א' מן החמשים ונפקא ליה מתרומת מכס דכתיב (במדבר לא) וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים כל מה שאתה אוחז אחוז א' מחמשים וכמו שמצינו תרומת מכס אחד מחמשים אף כל תרומה תורם אחד מחמשים וזו מדה ביונית ועין רעה אחד מששים ונפקא ליה מקרא דכתיב (יחזקאל מה) ששית האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים וחומר הוי שלשים סאין ואיפה ג' סאין נמצא ששית האיפה עולה חצי סאה וכשתורם ששית האיפה מחומר נמצא דהיינו אחד מששים והיינו עין רעה ועין יפה אחד ממ' נפקא ליה נמי מהאי קרא דכתיב ששית האיפה וכתיב נמי בהאי קרא וששיתם כלומר וששיתם קאי אחומר חטים וחומר שעורים דבכל חד וחד איכא שתות דהיינו סאה לשני חומרים ותן ששית האיפה דכתיב בהאי קרא על וששיתם נמצא דהיינו אחד מארבעים דהוא סאה וחצי לששים סאין דהיינו חומר חטים וחומר שעורים: פיחת

לא עלתה בידו: כשכרו אלא כחם כשכרו כרגזנותו [6]לא נשתכר כלום: דור. נדור: שנאמר ובמושב לצים לא ישב. וזה שאינו באחד מאלו במה יתעסק אם לא בלצנות:

הדרן עלך האשה נקנית

האיש מקדש בו ובשלוחו. בגמ' יליף לה: כשהיא נערה. וכ"ש כשהיא קטנה אם קבל [7]קידושין מקודשת. והאי דנקט נערה אורח ארעא אשמועינן דקטנה לכתחלה לא כדמפרש בגמ': **גמ' מצוה בו יותר מבשלוחו.** דכי עסיק גופו במצות [2] מקבל שכר טפי: **מחריך רישא.** לכבוד שבת: **שיבוטא.** דג: **בהא איסורא נמי איכא.** אם יכול לקדש בעצמו וקידש ע"י שליח דמצוה שילחנה שמא תתגנה עליו: **וכי איתמר דרב יוסף.** דאמר מצוה הוא לאיכא ולאו איסורא אסיפא איתמר: **אבל בהא.** אע"פ שלא לאתהנו ליכא איסורא לומר שמא תראה בו דבר מגונה: **דאמר ר"ל טב למיתב טן דו.** משל הוא שהנשים אומרות על בעל כל דהו שהוא טוב לשבת עם שני גופים משבת אלמנה: **טן.** גוף: **דו.** שנים. ואי קשיא ה"נ גבי דידה איכא איסורא כי יהיב [8]קידושין לשלוחה ולא חזי לה אין הכי נמי ומיהו מתני' בדידה קאמר דהיא מיקדשא בה ובשלוחה הלכך הא דתנא בה למצוה אשמועינן אבל איסורא גבי דידה ליכא אבל ריש"א דאיירי בדידיה תנא בו משום איסורא: **ושלח.** בגירושין כתיב ושלחה מביתו ומדלא כתב וגירשה ללמדינו בא שהאיש עושה שליח להוליך גט לאשתו: **מלמד שהאשה עושה שליח.** לקבל גיטה קרי ביה ושלחה [9]לא מפיק ה"א: **ושלח ושלחה.** שני פעמים נאמר בענין: **שכן ישנן בעל כרחה.** הלכך איתנהו נמי על ידי שליחות: **תורם כדעת בעל הבית.** לפי מה שהוא מכיר בעל הבית אם עינו יפה או עינו רעה. עין יפה אחד מארבעים עין רעה אחד מששים [10] שהתרומה לא נאמר בה שיעור מפורש אלא לאמת דגנך (דברים יח) ואפילו כל שהוא: פיחת

לא יקדשנה. אסיפא. דלגבי דידה ליכא איסורא דודאי לא תשנאנו אע"פ שתראה בו דבר מגונה בבכל דהו ניחא לה. כשהיא קטנה לא. כלומר אשמעינן קטנה לא יקדש. אני רוצה. ואע"ג דאמרינן לעיל דבכל דהו ניחא לה, הני מילי כשהיא עצמה עושה, אבל כשאחר עושה לא. והראב"ד תירץ דהני מילי גדולה אבל קטנה לא. ולדבריו קשיא אמאי עד שתאמר בפלוני אני רוצה, בעד שתגדיל סגי דגדולה בכל דהו ניחא לה, אלא לאו כדפרישנא ש"מ, דאפילו גדולה כשאחר עושה לא ניחא לה.

מלרבעים ואם עין רעה אחד מששים (כתובות לט:) שכן שיערו חכמים (בכורות טא. מכת"י).

מסורת הש"ס

א) [בכס"י וטפ: בעולם הזה], ב) [לקמן מד.], ג) שבת קיט., ד) כתובות לז: סנהדרין מה. נב. סוטה מ: ב"ק נא. נדה י:. [פסחים עה.], ה) ב"ק קיח. לעיל ז. יבמות קיח: כתובות עה., ו) לקמן פא:, ז) [לעיל ה. וש"נ], ח) כתובות לט: מ"ד כתובות פא. מוספתא דתרומות פ"ה ה"ה [ע"ש], ט) [בכס"י שבע"י: וגא], י) [בדפו"ר: קידושיה. וכרס"י שבכי"ף: אם קיבל אניה קידושיה שהיא מקודשת], כ) [בדפו"ר וכרס"י רי"ף: במצוה], ל) [בכס"י שבכי"ף: קידושיה], מ) [בכס"י נוטין כא. נא], נ) [מרומות פ"ד מ"ג], ס) [נראה לדיבור זה מקומו אחר הדיבור שאמ"ז], ע) [בדפו"ר: לדוקא], פ) [כלומרא יבמות קיג.:], צ) [מרומות פ"ד ה"ג],

תורה אור השלם

1. אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב:
תהלים א א

2. לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְיָ:
ויקרא יט יח

3. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָה מִבֵּיתוֹ:
דברים כד א

4. וְשִׂנְאָהּ הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָה מִבֵּיתוֹ אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן אֲשֶׁר לְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה:
דברים כד ג

5. וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר:
דברים כד ב

גליון הש"ס

גמ' מלח שיבוטא. עי' ע"ז דף ל"ט ע"א תד"ה וסימנך: שם אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה. עי' מהכס"מ פ"א מ"א פ"א דנ"ב דף מז ע"א: תוס' ד"ה האיש וכו' אבל בב' תיבות לא. עי' בא"ר שנע פ"א דהוריות ד"ה על פיסם:

מוסף רש"י

האיש מקדש בו ובשלוחו. והמקדש אשה לחכיריו יקדשנה בפני עדים ויאמר הרי מקודשת לפלוני בן פלוני בטבעת זו כדת משה וישראל (האורה ח"ב סי"ד). האיש מקדש את בתו. מקבל קידושי בתו קטנה שלא מדעתה (סוטה כג.). מחריך רישא. אם היה שם דאם בהמה לחרוך מחרכו הוא בעצמו (שבת קיט.). טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו. טן דו, גופים שונים כל דהו בעל (יבמות קיח:). בעל ואשתו ואפילו אינו לה אלא לצוות בעצמה (לעיל ז.). משל הדיוט הוא שהנשים אומרות טוב לשבת עם גוף אנשים משבת אלמנה (כתובות עה.). כלומר אשה בכל דהו ניחא לה (ב"מ קיא.). דו. לשון יוצא דו שתים (סוכה נא.). עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה. ומקמן לדבר הכתיב [נראשית כד ז] נקרא לנערה ונשאלה את פיה (רש"י רי"ף וכ"ה ברש"י בחומש). תורם כדעת בעל הבית. כפי מה שהוא מכיר בו, אם עין יפה אחד

עין משפט נר מצוה

א) א מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לה סעיף א:
ב) ב מיי' ומסמ' שם טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף א:
ג) ג מיי' ומסמ' שם טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף ז:
ד) ד מיי' פ"ל מהלכות שכנים הלכה ו סמג עשין ל טוש"ע אח"מ סי' רכ סעיף א:
ה) ה מיי' פ"ג מהלכות אישות הלכה יט סמג שם טוש"ע אה"ע סימן לה סעיף א:
ו) ו מיי' ומסמ' שם טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף א:
ז) ז מיי' שם סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף א:
ח) ח מיי' פ"ב מהלכות גירושין הלכה א ופ"ו שם הלכה ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף א וסימן קמ סעיף א:
ט) ט מיי' פ"ה שם הלכה א ל [ע] סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ג:
י) י מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף לח:
יא) כ מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה ז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא עלתה גירו בשכרו אלא רגזנותו כחש בשרו לא: (ב) תוס' ד"ה אסור וכו' וגיגים לקדש. נ"ב ע"ל סוף דף פא:

מוסף תוספות

א. אע"ג דאיכא איסורא דחיילי קידושין. תוס' טוק. ב. לאשמועינן אע"ג שהיא גדולה היא ברשות האב להתקדש. תוס' הרא"ש. ג. ומשמע בין נערה בין קטנה. ריטב"א. ד. מדעתו. תוס' הרא"ש. (אבל בשיטה לא נודע למי כתוב. אע"ג דאמרה בפלוני אני רוצה שמא תחזור בה לכשתגדיל. וע"ע בתוס' ר"י הזקן) ה. וכולה מילתה אסמכתא דשמואל גופיה קאמר (לקמן נח.) חטה אחת פוטרת את הכרי. תוס' כתובות צט:.

תוס' ר"י הזקן

רגזנותא. כחש בשרו.

סליק פ"ק האיש מקדש

מצוה בו. כל מצוה שמוטלת עליו יעשה בגופו ולא ע"י שליח. מחרך רישא. הוא בעצמו לכבוד שבת היה מהבהב ראש הבהמה באור. שיבוטא. דג. ותתגנה. וישנאנה, ואם הוא ילך

פיחת ר' או הוסיף ר' תרומתו תרומה. פי' בקונטרס פיחת שתרם אחד משמים וקאי פיחת אתרומה מ"מ משמע היכא דתרם השליח ואפי' אתא בעה"ב ואמר לו לא היה נדעתי לכך אפ"ה תרומתו תרומה וקשה דמאי שנא ד)מדהא דאמר (ב"מ דף כב.) האומר לשלוחו לא ותרום והלך ותרם אם א"ל בעה"ב כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה ומוקי לה התם כגון דשויה בעה"ב שליח ואפ"ה אין תרומתו תרומה כיון שלא פירש לו בהדיא שמתרלה ליפות וי"ל דהתם היינו טעמא לפי שאין דרך בני אדם לברור היפות כדי לתרום אלא הבינוים אבל הכא דיש הרבה בני אדם דדרכן לתרום בעין יפה מצי למימר ליה להכי אמתמדתך ובטלת דעתך אצל דעתי למה שאמתמדתך: **מה** לגירושין שכן ישנן חול. אבל לא מצי למימר שכן ישנן בע"כ כי היכי דלעיל דאיכא למימר קידושין יוכיחו אבל לעיל לא מייתי ליה אלא גבי קידושין: **שכן** ישנה במחשבה. ומיהו קידושין הוו אתו מתרומה ומגירושין דכי פרכת מה לגירושין שכן ישנן בע"כ תרומה תוכיח מה לתרומה שכן ישנה במחשבה גירושין יוכיחו ומיהו מהיקשא דוילאה והיתה לא הוה מצי ה)מפיק דאיצטריך לשאר דרשות ו): **נפקא** ליה מדר' יהושע בן קרחה. ול"ת אמאי לא יליף דשליחות מהני בקדשים משחיטת פרו של אהרן מדאיצטריך לומר שהיה בנעלים כדכתיב (ויקרא טז) ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דבשאר קדשים לא בעינן ז)בעלים ו"ל דהא דממעטינן מפרו של אהרן היינו חטאת דווקא דומיא דפרו של אהרן וה"ט משום דבחטאת כתיב אותו ח) אפי' בע"כ ט) והלכך כיון דאי אימא לקמן מקריבין אותו בע"כ דין הוא שיעשה שליח אבל שאר קרבנות י)דלא מקריבין בע"כ לא הוה ידעינן שיכול לעשות שליח אי לא דנפקא ליה מדר' יהושע בן קרחה: **שכן** ישנן במחשבה. תרומה דכתיב (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם וקדשים דכתיב בדברי הימים (ג כט) כל נדיב לב עולות: **העובד** כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה. פירש הקונט' ליאסר לזרים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע ומירוח העובד כוכבים אינו פוטר מן התרומה ובמנחות (דף סז.) יליף טעמא מדגנך דגנך תרי זימני למעוטי דיגון עובד כוכבים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות מדמעת אם נפלה בחולין אוסרתה ומייתין עליה חומש האוכלה בשוגג ור"ש פוטר דקסבר אין מירוח העובד כוכבים מייב בתרומה וליף מדגנך ולא דיגון עובד כוכבים ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט דמצריך להו אצרוכי עכ"ל וקשה לפי' דמשמע דפליגי בים קנין לעובד כוכבים ובפ' השולח (גיטין מז.) פליגי בה אמוראי ואין סברא לומר דפליגי תנאי בפלוגתא דאמוראי לכך פי' ר"י דת"ק סבר דאפי' יש קנין משכחת שפיר שתבואתו חייב בתרומה כגון שגדלה שליש בידי ז)ישראל ו' ואי משום מירוח העובד כוכבים ח)דפוטר י"ל דמיירי שמרחו ישראל ואי משום זרעך ולא לקוח) י"ל דמיירי שלקחם קודם מירוח ואח"כ מירחם ישראל ופטורא דלקוח אינו אלא אחר מירוח כן פי' ר"ת ט) וקשה דא"כ דומיא דהכי פוטר ר"ש ומאי טעמא וי"ל דטעמא דאמר [בזבחים] (דף מה.) דאמר ר"ש קדשי עובדי כוכבים אין בהם מעילה משום דילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל ט) ולא עובדי כוכבים אלמא ממעט ליה מקרא בהדיא: ולימא

פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה מנלן וכי תימא דיליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן חול אמר קרא אתם ו)גם אתם ז)א"ר לרבות את השליח ונכתוב רחמנא בתרומה וניתו הנך ונגמרו מיניה משום דאיכא למפרך ז)שכן ח)ישנה ט)במחשבה והא ז)דתנן ז)חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו והלך ומצא ושחט והן לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלים [א] ושותים עמו מנלן וכי תימא דיליף מהנך מה להנך שכן ישנן חול אצל קדשים נפקא ליה מדרבי יהושע בן קרחה ז)דא"ר יהושע בן קרחה מנין ששלוחו של אדם כמותו שנאמר ז)ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל כולן שוחטין והלא אינו שוחט אלא אחד ז) אלא ח)מכאן ז)ששלוחו של אדם כמותו נכתוב רחמנא בקדשים וניתי הנך ונגמרו מיניה משום דאיכא למפרך מה לקדשים שכן רוב מעשיהן ע"י שליח חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי הי תיתי לא נכתוב רחמנא בקדשים ותיתי מהנך מה להנך שכן ישנן חול אצל קדשים לא נכתוב רחמנא בגירושין ותיתי מהנך מה להנך שכן ישנן במחשבה אלא לא לכתוב רחמנא בתרומה ותיתי מהנך ז)ה"נ ואלא אתם גם אתם למה לי מיבעי ליה לכדרבי יאני ז)דא"ר יאני גם אתם ז)מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית הא למה לי קרא מדרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן נפקא ט)דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ז)אין העבד נעשה שליח לקבל גט מיד בעלה של אשה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין איצטריך ס"ד אמינא עבד דלאו בר היתירא הוא כלל אבל עובד כוכבים הואיל ואיתיה בתרומה דנפשיה ז)דתנן ז)העובד כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה אימא שליח נמי עביד קמשמע לן ולר' שמעון דפטר דתנן ז)תרומת עובד כוכבים מדמעת וחייבין עליה חומש ז)ור"ש פוטר ז)אתם ח)גם אתם למה לי איצטריך סד"א הואיל ואמר מר ז)אתם ז)ולא ארסין אתם ולא שותפין אתם ז)ולא אפוטרופוס אתם ז)ולא התורם את שאינו שלו אימא אתם ולא שלוחכם נמי קמ"ל הניחא לרבי יהושע בן קרחה אלא לרבי יונתן דמפיק ליה להאי קרא לדרשא אחרינא מנא לן דתניא ז)רבי יונתן אומר מנין שכל ישראל כולן יוצאים בפסח

בפסח

ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט דמצריך להו אצרוכי עכ"ל וקשה לפי' דמשמע דפליגי בים קנין לעובד כוכבים ובפ' השולח (גיטין מז.) פליגי בה אמוראי ואין סברא לומר דפליגי תנאי בפלוגתא דאמוראי לכך פי' ר"י דת"ק סבר דאפי' יש קנין משכחת שפיר שתבואתו חייב בתרומה כגון שגדלה שליש בידי ז)ישראל ו' ואי משום מירוח העובד כוכבים ח)דפוטר י"ל דמיירי שמרחו ישראל ואי משום זרעך ולא לקוח) י"ל דמיירי שלקחם קודם מירוח ואח"כ מירחם ישראל ופטורא דלקוח אינו אלא אחר מירוח כן פי' ר"ת ט) וקשה דא"כ דומיא דהכי פוטר ר"ש ומאי טעמא וי"ל דטעמא דאמר [בזבחים] (דף מה.) דאמר ר"ש קדשי עובדי כוכבים אין בהם מעילה משום דילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל ט) ולא עובדי כוכבים אלמא ממעט ליה מקרא בהדיא: ולימא

פיחת ר'. שתרם אחד מאלפים. דאמר ליה בהכי אמתמדתך ט): **מנלן.** דשליח תורם: **גם אתם.** כן תרימו גם אתם והאי גם יתירא הוא: **במחשבה.** נותן עיניו בלב זה ואוכל בלב זה ט) דכתיב (במדבר יח) ונחשב לכם: **ולא ובקש.** פסח האכוד: **והן אוכלין עמו.** שהרי עשאוהו שליח לשחוט ושלהן פסול: **מנלן.** דשלוחו של אדם כמותו לשחיטת קדשים: **אלא קדשים.** אפי' תרומה חול הוא אלא: **רוב מעשיהם.** כל עבודת הקרבנות ע"י כהנים שהם שלוחים ר): **הי תיתי גרסי': שכן ישנן במחשבה.** קדשים נמי איתנהו במחשבה ב)(וכן נמי פסול קדשים ופיגול ע"י מחשבה הם בחוץ) גמר בלבו לומר שור זה עולה הרי הוא עולה כדתני' בשבועות בפ"ג (דף כו:) מונלא שפתיך ג) אין לי אלא שהוציא בשפתיו גמר בלבו מנין ת"ל ד) כל נדיב לב עולות: **ותיתי מהנך.** מה קדשים שהן קדש ישנן בשליח תרומה שהיא חול לא כל שכן מה לקדשים שכן רוב מעשיהם ע"י שליח גירושין יוכיחו מה לגירושין שכן ישנן חול אצל תרומה קדשים יוכיחו וחזר הדין אצל השאר שבהן שישנן ע"י עצמו ושלוחו כמותו אף אני אביא תרומה: **לכדר' יאני.** להכי כתב גם לרבויי שליח משום דבעי לאקושי למשלחו למימר דבעובד כוכבים פסול: **לפי שאינו כו'.** אלמא לא בעי קרא דמסברא אית לן למימר דמידי דלא שייך ביה לא מתעביד עליה שליח: **לאו בר היתירא הוא** גרסי'. אינו בשום לד היתר אשת איש שאינו מגרש דהא אין לו קידושין: **ה"ג** אבל עובד כוכבים הואיל ואיתיה בתרומה דנפשיה: **שתרמו.** את שלהן: **תרומתן תרומה.** ליאסר לזרים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע ב) ומירוח עובד כוכבים אינו פוטר מן התרומה ובמנחות (דף סז.) יליף לה טעמא מדגנך דגנך תרי זימני ג) למעוטי דיגון עובד כוכבים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות מדמעת. אם נפלה לחולין אוסרתה: **וחייבין עליה חומש.** האוכלה בשוגג: **ור' שמעון פוטר.** דקסבר אין מירוח העובד כוכבים חייב בתרומה וליף לה מדגנך ולא דיגון עובד כוכבים במנחות (שם) ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט דמצריך להו לריכי: **אתם גם אתם למה לי.** פשיטא דלא הוי עובד כוכבים שליח דהא ליתיה בתרומה דנפשיה: **איצטריך.** לרבויי שליח לתרומה משום דכתיב אתם למעוטי אריסים מלתרוס חלקו של בעה"ב ואפטרופוס יתומים והתורם את שאינו שלו אלא מדעתו אימא למעוטי נמי שליח להכי איצטריך גם לרבויי: **הניחא לרבי יהושע.** דנפקא ליה שליחות דקדשים מושחטו אותו:

פיחת ר'. שתרם אחד מאלפים. דאמר ליה בהכי אמתמדתך ט): **מנלן.** דשליח תורם: **גם אתם.** כן תרימו גם אתם והאי גם יתירא הוא: **במחשבה.** נותן עיניו בלב זה ואוכל בלב זה ט) דכתיב (במדבר יח) ונחשב לכם: **ולא ובקש.** פסח האכוד: **והן אוכלין עמו.** שהרי עשאוהו שליח לשחוט ושלהן פסול: **מנלן.** דשלוחו של אדם כמותו לשחיטת קדשים: **אלא קדשים.** אפי' תרומה חול הוא אלא: **רוב מעשיהם.** כל עבודת הקרבנות ע"י כהנים שהם שלוחים ר): **הי תיתי גרסי': שכן ישנן במחשבה.** קדשים נמי איתנהו במחשבה ב)(וכן נמי פסול קדשים ופיגול ע"י מחשבה הם בחוץ) גמר בלבו לומר שור זה עולה הרי הוא עולה כדתני' בשבועות בפ"ג (דף כו:) מונלא שפתיך ג) אין לי אלא שהוציא בשפתיו גמר בלבו מנין ת"ל ד) כל נדיב לב עולות: **ותיתי מהנך.** מה קדשים שהן קדש ישנן בשליח תרומה שהיא חול לא כל שכן מה לקדשים שכן רוב מעשיהם ע"י שליח גירושין יוכיחו מה לגירושין שכן ישנן חול אצל תרומה קדשים יוכיחו וחזר הדין אצל השאר שבהן שישנן ע"י עצמו ושלוחו כמותו אף אני אביא תרומה: **לכדר' יאני.** להכי כתב גם לרבויי שליח משום דבעי לאקושי למשלחו למימר דבעובד כוכבים פסול: **לפי שאינו כו'.** אלמא לא בעי קרא דמסברא אית לן למימר דמידי דלא שייך ביה לא מתעביד עליה שליח: **לאו בר היתירא הוא** גרסי'. אינו בשום לד היתר אשת איש שאינו מגרש דהא אין לו קידושין: **ה"ג** אבל עובד כוכבים הואיל ואיתיה בתרומה דנפשיה: **שתרמו.** את שלהן: **תרומתן תרומה.** ליאסר לזרים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע ב) ומירוח עובד כוכבים אינו פוטר מן התרומה ובמנחות (דף סז.) יליף לה טעמא מדגנך דגנך תרי זימני ג) למעוטי דיגון עובד כוכבים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות מדמעת. אם נפלה לחולין אוסרתה: **וחייבין עליה חומש.** האוכלה בשוגג: **ור' שמעון פוטר.** דקסבר אין מירוח העובד כוכבים חייב בתרומה וליף לה מדגנך ולא דיגון עובד כוכבים במנחות (שם) ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט דמצריך להו לריכי: **אתם גם אתם למה לי.** פשיטא דלא הוי עובד כוכבים שליח דהא ליתיה בתרומה דנפשיה: **איצטריך.** לרבויי שליח לתרומה משום דכתיב אתם למעוטי אריסים מלתרוס חלקו של בעה"ב ואפטרופוס יתומים והתורם את שאינו שלו אלא מדעתו אימא למעוטי נמי שליח להכי איצטריך גם לרבויי: **הניחא לרבי יהושע.** דנפקא ליה שליחות דקדשים מושחטו אותו:

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה ח:
ב מיי' שם הל' טז טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' מו:
יג ג מיי' פ"ג מהל' קרבן פסח הלכה ד:
יד ד מיי' פ"א מהל' שאיסורי הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע א"ח סימן קפב סעיף ח:
טו ה מיי' שם פ"ב הלכ' ו ופ"ד מהלכות תרומות הלכה ו סמג עשין עח טוש"ע א"ח סימן קמא סעיף לא:
טז ו מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה ו סמג עשין עח טוש"ע א"ח סימן קמא סעיף לא:
יז ז מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה טו [טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' מד]:
יח ח מיי' שם הלכה י ע"ש בכ"מ [טוש"ע שם סעיף ל]:
ט מיי' שם [ופ"א מהל' מחלוקת הל' ט טוש"ע שם סעי' לח]:
יט י מיי' שם הלכה ב [טוש"ע שם סעי' ל]:

הגהות הגר"א

[א] גב' והם אוכלים עמו כל"ל:

מוסף רש"י

פיחת עשרה. שתרם אחד מאלפים בעין יפה, או הוסיף עשרה. שתרם אחד משמים (בכורות טא. מבת"י). אתם גם אתם. כן תרימו גם אתם, הכהן נפקא לן שלוחו של אדם כמותו לתרומה, שהשליח שתרם תרומתו תרומה (ב"מ כב.). במחשבה. נותן עיניו בלב זה לשם תרומה ואוכל בלב זה ואע"פ שלא הפרים ונפקי מונחשב (גיטין לא.). שמחשב ואומר שני לוגין יין שאני מתיר להפרים הרי הן תרומה כלאמריין בני לוקח יין מבין הכותים ולהכי קרי ליה מחשבה משום דאינו מונה אותן מ"ל נותן עיניו בלב זה ואוכל בלב אחר (בכורות נט. ועי"ש בכת"י). הואיל והם אמרו לו שחוט עליו, על שלו הם ממנין ושוב אין יכולין להימנות על שלהן, ואלהן יפרה דפסח בלא בעלים הוא ואוכלין כולן משלו (פסחים צח.). מה אתם בני ברית. מהולים ונאה בברית מלום, אף שלוחכם בני ברית. לאפוקי עובד כוכבים, אבל עבד בן ברית הוא דכתיב (דברים כט) מחוטב עציך (גיטין כג.). דבעינן דומיא דמשלח שיהיו דינו ווהגון בו (ב"מ צו.). העובד כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה. ואסורה לזרים דסבר אין קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מקדושת מעשר והקדש העכו"ם הקדש כדילפינן (חולין יג.): מאיש איש לרבות את העכו"ם שנהרגין נדרים ונדבות כישראל (גיטין כג.). ולא אריסין. על מלקו של בעל הבית (שם נב.). ולא שותפין. אין יכול לתרום על חלק חבריו אלא מדעתו (שם). ולא התורם את שאינו שלו. הך סיפא טעמא דרשא, כלומר אתם ממעט התורם שאינו שלו, והני כולהו שאינו שלו מיהו, אי נמי זו ואין לריך לומר זו קתני (שם).

תורה אור השלם

1. כִּי תְרִימוּ גַּם אַתֶּם מִתְּרוּמַת יְיָ מִכֹּל מַעַשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְּחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:
במדבר יח כח
2. וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם: שמות יב ו

גליון הש"ס

גמ' לרבות את השליח. עי' יבמות קא ע"ב תד"ה וקרלאו לו ובערכין דף ב ע"ב תד"ה קרבנו: שם בחשבה. עי' גיטין לא ע"ב תד"ה כך תרומת מעשר: שם מכאן ששלוחו ש"א כבותו. עי' בפרש"י בחומש ס' ויקרא כ"ד י"ד בפסוק וגרמו אומו כל העדה: שם גם אתם לבה לי. עי' עוד מגיגה י ע"ב ד"ה מה התם:

מוסף תוספות

א. והרי כמו טעות. תוס' כתובות צט.: ודמיא לשליח שתרם א' משלושים. תוס' טוך. ב. כדאיתא בכתובות ק. תוס' הרא"ש: כיון דאפשר בהאי אומדנא ושלחו סתם ודאי על דעת כן שלחו דאי לא הוה ליה לפרושיה הלכך שליחותיה עביד. ריטב"א. ג. מכלל דשאר קרבנות אפילו ע"י שליח ובכה"ג אמרינן במנחות (יט.). תוס' הרא"ש. ד. וקנה ממנו

ה) ב"מ כב. ספרי פ' קרח. ו) [בכמ"י נוסף: מה לתרומה]. ז) [ביצה יג.]. ד) פסחים צא.. ח) מכילתא פ' בא פרשה ה גדרים עב: מזיר יב: ב"מ לו. [ברכות לד: חגיגה י: מנחות לג: לקמן מג.]. ו) [חולין כט ע"ב]. ז) [בכמ"י: אין הכי ממן]. ח) גיטין כג: ב"מ (כב.) עא.. ט) גיטין כג: ע"ש. י) תרומות פ"ג מ"ט גיטין כג.. כ) תרומות שם. ל) [עי' תוס' מנחות קז. ד"ה גזירה]. מ) מיומר. נ) גיטין נב. ס) [פי' על זה תמצא בתוס' כתובות כ: ד"ה הכי זה ובפרש"י דגטין נב.]. ע) פסחים עח: [ושם איתא ר' נתן]. פ) [כתובות ק ע"ב]. צ) [שבת קמב סוע"ב]. ק) [ביצה יג ע"ב]. ר) [לעיל כג ע"ב]. ש) רש"ל מ"ז. ת) [דברים כג]. ת) [לה"ב כגן]. ב) [גיטין מז ע"ב]. ג) [דברים יב. ח. ושם יד. כג]. ד) [ל"ל מהא. יעב"ן]. ה) [ל"ל שחיקה]. ו) [לעיל ה ע"ב. ט ע"ב]. ז) [מנחות יט ע"ב]. ח) [ויקרא ד. כד]. ט) [עיין ר"ה ו ע"ב]. י) ע' במהרש"א שמהפך הגיגלא. כ) [גיטין שם]. ל) [ל"ל דפטור. רש"ן]. מ) [ב"מ פח רע"ב]. נ) [בכורות יא ע"ב ד"ה טבליס]. ס) [במדבר יח. יטן].

בפסח אחד. אע"פ שאין בו כזית לכל אחד דקסבר אכילת פסחים לא מעכבא אלא זריקת דם לחודא[ט]: **מיניה.** מן המקרא עצמו דמכל מקום אחד מהן שוחטו בשליחותם: **דאית ליה שותפות.** דהא של כל הקהל הוא אבל שלא בעצמה לא: **ויקחו להם איש וגו'.** אחד לוקח לכל המשפחה: **איש זוכה.** ולעולם משום דאית ליה שותפות בגוייהו. ודקאמרת אם אינו ענין ענין הוא לו דאיצטריך לו למעוטי קטן שאין לו כח ליקח בשביל אחרים להיותו זוכה להן במקחו: **ואכתי מיבעי ליה.** איש לפי אכלו תכוסו דשוחטין את הפסח על היחיד ולא אייתר לן שליחות היכא דלא שייך: **אין שוחטין את הפסח על היחיד.** רבי יהודה אומרה וליף להכ[י] מלא תוכל לזבוח את הפסח באחד[כ] ביחיד: והא הוו נמי קטנים בנוחלי הארץ וכי הזוכים להם בתורת שוחטין בא והלא אין שליחות לקטן דגבי ושלח ושלחה איש כתיב (דברים כד) כי יקח איש ומינה ילפינן (נב"מ דף עח.): דאין הקטן עושה שליח: **אלא.** הוא לאו למתויי שליח אתא אלא לזכין לאדם שלא בפניו אתא דקטנים כשלא בפניו דמו וכיון דנחלת הארץ זכות היא להם היתה חלוקתם חלוקה: **אלא כדרבא.** כלומר לא זכות שלא בפניו גרידתא איכא למשמע מינה לגדולים אלא לאורויי נמי לקטנים אפי' חובה הבאה מחמת זכות דאין ב"ד לעשות להן כי הכא דלזכותם בנחלה בא ואע"פ שפעמים שחלוקה זו חובתם דאיכא דלא ניחא ליה בחלק שנפל לו אפ"ה לא הדרי בהו: **לחוב אמאי.** אי פשיטא לן שיבא לחובתם מה לנו להעמיד אפוטרופוס לכך: **אלא לחוב ע"מ לזכות.** אנו נעמידם לדון ולערער בשבילם לזכותם ולהנאתם ואם יתחייבו נדון מה שעשו מ)עשו: **נשיא אחד.** והכא זכות וחובה הוה כדאמרן דאיכא דניחא ליה (בהו) בהכי כו' כדאמרן: **וכוררין לו חלק יפה.** לכל אחד יפה לזה ויפה לזה: **שוס הדיינים.** שמנו נכסי לזה למלוה אלא בפני לזה או אלא מדעתו משום דלא הוה ליית דינא: הא

בפסח אחד שנא' [1]ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל כולם שוחטים והלא אינו שוחט אלא אחד אלא מכאן שכל ישראל יוצאים בפסח אחד שליח בקדשים מנא ליה מיניה ודילמא שאני התם [ט]דאית ליה שותפות בגוייהו אלא מהכא [2]ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית ודילמא התם נמי דאית ליה שותפות בגוייהו א"כ תרי קראי למה לי אם אינו ענין להיכא דשייך תניהו ענין להיכא דלא שייך האי מיבעי ליה לכדרבי יצחק [כ]דא"ר יצחק איש זוכה [א]ולא הקטן זוכה ההוא [3]מאיש לפי אכלו נפקא ואכתי מיבעי ליה [ב]דשוחטין את הפסח על היחיד סבר לה כמ"ד [ג]אין שוחטין את הפסח על היחיד ואלא הא דאמר רב גידל אמר רב מנין ששלוחו של אדם כמותו שנאמר [4]ונשיא אחד נשיא אחד ממטה[ד] תיפוק ליה שליחות מהכא ותיסברא דהא שליחות הוא והא קטנים לאו בני שליחות נינהו אלא כי הא דרבא בר רב הונא [ה]דאמר רבא בר רב הונא אמר רב גידל אמר רב מנין [ו]שזכין לאדם שלא בפניו שנאמר ונשיא אחד נשיא אחד ותיסברא זכות היא הא חובה נמי איכא דאיכא דניחא ליה בהר ולא ניחא ליה בבקעה ואיכא דניחא ליה בבקעה ולא ניחא ליה בהר ואלא כדרבא בר רב הונא דאמר רבא בר רב הונא אמר רב גידל א"ר [ד]מנין ליתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן שבית דין מעמידין להם אפוטרופוס לחוב ולזכות לחוב אמאי אלא לחוב ע"מ לזכות ת"ל ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו: [ז]א"ר נחמן אמר שמואל [ה]יתומים [א] שבאו לחלוק בנכסי אביהם בית דין מעמידים [ב] להם אפוטרופוס וברורין להם חלק יפה ואם הגדילו יכולים למחות ורב נחמן דידיה אמר אם [ו]הגדילו אינם יכולים למחות [ז]דא"כ מה כח בית דין יפה ומי

ודילמא שאני התם דאית ליה שותפות בגוייהו. פי' אבל לגוייה שליח היכא דליכא שותפות מנלא ואין לומר דאין הכי נמי היכא דליכא לו שותפות בגוייהו לא מצי שוייה שליח דהא תנן בפ' האשה (פסחים דף פח:) הרי שאמר לו רבו לא ושחוט עלי הפסח ושכח מה אמר לו רבו גדי או טלה יקח גדי וטלה וימכר אם גדי אמר לי רבי טלה שלי וגדי שלו ואם טלה אמר לי רבי גדי שלי וטלה שלו ומדקאמר טלה שלי וגדי שלו משמע שאין לו שותפות בגדי אפ"ה שוחט גדי עבור רבו אלמא דמצי לשויה שליח אפי' היכא דליתא ליה שותפות בגויה וא"ת אמאי לא דחי לעיל נמי[א] דהתם ל' דר' יהושע בן קרחה מיירי דאית ליה שותפות בגויה כדאמר הכא וא"ל דלרבי יוחנן דמפיק מהאי דקא דכל ישראל יוצאין בפסח אחד דקסבר אכילת פסחים לא מיעכבא א"כ האי דקאמר אחד שוחט לכולן מיירי דאית ליה שותפות בגויה דהא בהכי קרא מיירי אבל לרבי יהושע בן קרחה דאמר דכל ישראל יוצאין בפסח אחד יאכל כזית א"כ האי דשוחט אותו כל קהל עדת ישראל ר"ל דאחד שוחט פסחים הרבה[ב] דאמר פסח ליכא לכל אחד כזית וא"כ מפיק ספיר דהיכא דליכא שותפות דאמר אינו קמן זוכה:

איש זוכה ואין קטן זוכה. ואם תאמר ולמה לי קרא והא קי"ל (גיטין דף לט.) דאין יד לקטן וי"ל דלגבי פסח איצטריך דס"ד הואיל דשייך באכילת פסחים וצריך להמנות עליו דכתיב (שמות יב) שה לבית אפי' [ג]קטן[ג] אימא אף לאחרים זכה קמ"ל[ד] [מ]: **אלא** לחוב ע"מ לזכות. וקשה דאמר בפ' הניזקין (גיטין ד' נב.) דאין האפוטרופין רשאין לחוב ולזכות בנכסי יתומים ופריך התם לזכות אמאי לא ומשני לחוב ע"מ לזכות וי"ל דהתם מיירי בתביעת חובות שיש לאחרים עליהם ובהא ודאי אין רשאין[ה] דאמרת לא יתבעום כשהן גדולים אבל כשהן חובעין בשביל היתומים כי הכא בחלוקה דקרקעות דכי גדלי נמי צריכין לחלוק [ו]בהם ודאי מעמידין אפוטרופוס לחוב ע"מ לזכות: **יתומים שבאו.** אומר ר"ת דדוקא שבאו אבל אם היה באחד מהם אין להעמיד אפוטרופוס לחלוק בעל כרחם ומחלוקת הארץ אין להביא ראיה[ז] שהיו שם כמה יונקי שדים דשאני התם שהיה על פי הדיבור ואוריס ותומים[ז] ומיהו קשה מהא דאמר פרק אלמנה לכ"ג (יומא דף מז.) גבי כהן שמת והניח אשה מעוברת ועבדים וקאמר התם זכרים יאכלו ואי משום חלק העובר פי' דשמא ימלא עובר זכר וקי"ל (שם) יולד מאכיל שאינו יולד אינו מאכיל עבדינן להו תקנתא כרב נחמן דאמר רב שמואל יתומים שבאו לחלוק כו' מ"מ שמעינן מהתם דאע"ג שהאחד קטן ביותר ואין בו דעת לישאל אם רוצה לחלוק אם לאו דומיא דעובר דעבדינן ליה תקנתא והכא אמרינן דוקא באו ושמא יש לומר דהתם תקנה היא לעובר שמתעלה חלקו בכך שהעבדים אוכלים בתרומה לפי שהתרומה בזול[ח] ועוד משם לא אחד מה היה מוחה בפירוש שנוכל להעמיד לו על כרחו אפוטרופוס לחלוק: **וכוררין** להם חלק יפה. מלשון בוררין היה מדקדק ר"י דהיינו בלא גורל דמה ברירה שייך בגורל[ט] והיה מפרש שאין לריכין גורל ולא שומת ב"ד' וכל החלוקה תלויה בדעתו[י] כמו שהיו עושים יתומים עצמם אם היו גדולים שהיה כל אחד בורר לעצמו וזוכה בשלו וכן לענין דינא דגוד או איגוד נמי נראה לר"י דהוו כיתומים עצמן ויכולין לחלוק שני חפצים אע"ג דתרוייהו לריכי להאי ולריכי להאי ושייך ביה גוד או איגוד[י] שהעמידו חכמים אלו אפוטרופוס שנעשו ע"י ב"ד כמו יתומים עצמן לחלוק בלא שומת ב"ד ובלא גורל[ל] דנסברותם לבד תליה החלוקה כשני אחים גדולים החולקים בנכסי אביהן שבורר כל אחד לעצמו וה"ה לענין דינא דגוד או איגוד דמהניא חלוקת האפוטרופא לגמרי ולא יוכלו למחות כשיגדלו ור"ת מפרש דהיינו דוקא בגורל וכי טריחותא להטיל גורלות[יא] וגם צריך שומת ב"ד ודוקא בדבר הלא שייך ביה גוד או איגוד[יב] וכוררין שייך שפיר בגורל כגון אם יש שם שדות שלא יחלוקו כל אחת לג' חלקים אלא בוררין כל אחת לבדה שיהא כל אחד חלקו אחד בבת אחת[יג] וכמה ענייני ברירות יש בחלוקות וסולמות ושייך לומר שפיר חלק יפה[יד] ושוב הודה ר"י לפי' ר"ת[טו]: הא

אית ליה לרב נחמן אם כן מה כח בית דין יפה והתנן [מ]שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רבן שמעון בן גמליאל אומר מכרן קיים [מ](ואמר רבן שמעון בן גמליאל) א"כ מה כח ב"ד יפה ואמר רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן [ו]הלכה כדברי חכמים לא קשיא הא

ב א מיי' פ"ג מהל' שלוחין הל"ב:

כא ב מיי' פ"ב מהל' קרבן פסח הל' ב:

ג [מיי' פ"ד מהל' זכיה ומתנה הל' כ טוש"ע מ"מ סי' רמג סעי' ח]:

כב ד מיי' פי"ח מהל' נחלות הל"ד סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רל סעי' ח [וסעי' ז]:

כג ה ו מיי' פי"ג מהל' שלוחין הל"ב [והלי"ב] ופי"ב מהל' מלוה ולוה הל"ח סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קד סעי' ג וטוש"ע חו"מ סימן קט סעיף ג [וסימן רכז סעי' לה]:

מוסף רש"י

איש זוכה. לאחרים בלקיחתו, אם לקח מקח לעורך אחרים או קיבל מתנה בשם אחרים, כדכתיב ויקחו להם איש שה לבית אבות, ואין קטן זוכה. דאין בעשה שליח (פסחים צא:). שוחטין את הפסח על היחיד. דכתיב איש לפי אכלו תכוסו על איש אחד תשחטו וגלבב שיראה לאכילה (פסחים צא:). ובלא איש נמי נפקא לן מלשון יחיד דשוחטין פסח על יחיד (שם ע"ב). ונשיא אחד נשיא אחד. אשר נשאלנכם, כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים ונוכל לכל אחד ואחד חלק הגון ומה שהן עושין יהיה עשוי כאילו עשאום שלוחים. לגחול את האחד, שיהא נוחל וחולק אותה במקומכם (במדבר לד יח-יח). והא קטנים לאו בני שליחות. דכי כתיב שליחות בגדול כתיב בראוי לתרום שיהא הקדשו הקדש ודיבורו חל דגבי הקדשות ומדרים אינם כתיב ובני תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וכו' (ב"מ עא:). שאין הקטן עושה שליח דכי כתיב שליחות בין בגיטין בין בפסח אינם כתיב בענין (ב"מ יב:). יתומים. קטנים (יבמות סז: גיטין לד:). ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס. לכל אחד ואחד מן הקטנים (כתובות ק:). וברור להם חלק יפה. ובורר כל אפוטרופוס חלק אחד יפה לאלקן (יבמות סז:). כל אפוטרופוס לאיגוד שלו (כתובות ק:). כל אפוטרופוס יבורר חלק יפה שלו, שאמנם כך יהיו הבלקים שוים (גיטין לד:). הגדילו. קטנים (כתובות יא:). ואם הגדילו יכולים למחות. ומהגיע חלוקה לפילות דעד מתאה (יבמות סז:). מה כח ב"ד. שמינו להם אפוטרופוס (שם).

תום' ר"י הזקן

לחלוק. שיש שם גדולים וקטנים. לחוב אמאי.

עין משפט נר מצוה

תורה אור השלם

1. וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם: שמות יב ו
2. דַּבְּרוּ אֶל כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בָּעֲשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבֹת שֶׂה לַבָּיִת: שמות יב ג
3. וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיֹת מִשֶּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכֻסּוּ עַל הַשֶּׂה: שמות יב ד
4. וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמַּטֵּה תִּקְחוּ לְנַחֵל אֶת הָאָרֶץ: במדבר לד יח

הגהות הגר"א

[א] גמ' יתומים שבאו לחלוק. פי' הרמב"ם שהיו יתומים גדולים וקטנים וחולים הגדולים לאלוק: [ב] שם ב"ד מעמידין. פי' להקטנים. (הגר"א בספרו הלכה פסוקה על הרמ"ם):

מוסף תוספות

א. דאמרינן ונגמר מיניה לעלמא נימא. ריטב"א. ב. ודריש אותו לשוחט וה"ק ושחטו אותו האיש שהוא כל קהל עדת ישראל כלומר שהוא שלוחם והאי דכתיב ושחטו משום דבמקום רבים קאי. רמב"ן. (ועי' מהרש"א ורש"ש). ג. דשה לבית אבות דאורייתא והוי לענין פסח כמו גדול. תוס' גיטין סד: ד"ה שאני. ד. דאין קטן זוכה והיינו דאין ממנה אחרים על פסחו וכו'. תוס' סנהדרין סח:. דשה לבית אבות לאו דאורייתא ואין לו כח לזכות בו לא לאחרים ולא לעצמו. תוס' גיטין שם. וע"ע תוס' פסחים צא: ד"ה האיש זוכה. ה. לדון עמהם אע"פ שמתכוונים להפך בזכותם. תוס' רי"ד. ו. [ואע"ג] דמייתי לה אחלוקת הארץ לאו לגמרי מדמי לה. תוס' גיטין לד: אסמכתא בעלמא הוא. תוס' הרא"ש. (ועי' מהרש"א). ז. והגדילו ולא יכלו למחות. תוס' הרא"ש. ח. ובתוס' בגיטין כתבו מטעם אחר: ומתעלה חלקו בכך במה שיאכלו עבדים של אלו בתרומה שלא יאותו ברעב. ט. כאשר יפול הגורל כו' יהיה. תוס' כתובות ק. י. דבוררים קאי אאפוטרופין. תוס' הרא"ש. כ. ובורר כל אפוטרופוס ליתום שלו חלק הישר בעיניו. תוס' כתובות ק. ל. ואע"ג דמייתי לה אחלוקת הארץ ובשומת ב"ד לא לגמרי מדמינן לה לחלוקת הארץ. תוס' הרא"ש. מ. וכיון דאפשר לחלוק בדרך שאר החלוקות על פי הגורל מפני מה מקילין על אלו כל כך לחלוק בלא גורל ובלא שומת ב"ד. רשב"א גיטין לג:. נ. דוראי אין לאפוטרופוס רשות לחלק בגוד או איגוד דגוד או איגוד מקח וממכר הוא ואין אפוטרופסים רשאין למכור וליקח. ריטב"א. ס. דטוב שיטול כל אחד שדה אחת ויהיה כל חלקו במקום אחד ממה שיטול כל אחד שליש של כל שדה ושדה. תוס' הרא"ש. ע. ואפוטרופוס מעמידין להם לשמור לכל אחד חלקו בפני עצמו דעד עתה היה שומר הכל ביחד. תוס' גיטין לד. ד"ה ב"ד. וע"ע בתוס' הרא"ש. אבל הריטב"א אומר: ואפ"ה בענין אפוטרופוס דכל מילתא דיתמי הנעשה ע"י ב"ד מנכסיהם צריכא אפוטרופוס שיותר יהא ראוי לאפוטרופוס לטעון בשבילם ולהפך בזכותם אחר שמינוהו תחתיו מלב"ד.

נעמיד אפוטרופוס לחובתם. לחוב ע"מ לזכות. כתב ר"ש נעמידנו לדון ולערער להנאתם ולזכותם, ואם נתחייבו בדין מה שעשה עשוי. דלגבי חלוקת הארץ זכות וחובה הוא, דאיכא דניחא ליה בהר ולא ניחא ליה בבקעה. ואיכא מ"ד שלא יאמר זה אלא לחלוק להם וליטול חלקם ואע"פ שחובה להם שרוצים חלק האחר, אבל לחביעת ממון אין להם רשות לעשות הוצאה לזכותם שמא לא יזכו, דתניא בפרק הניזקין [גיטין נב. א] ואין אפוטרופין רשאין לחוב על מנת לזכות, ומיירי אפילו מינוהו ב"ד דתני סיפא אין ממנין לא עבד ולא אשה. ובתוספתא דפ"ק דתרומות [דה"ג] תני אין אפטרופין רשאין לזכות ולחוב אלא ברשות ב"ד. ובירושלמי פרק הניזקין [גיטין פ"ה ה"א] גרסינן אמר ר' יוחנן אין מעמידין להם אפוטרופוס לחוב להם אלא לזכות להם, וכסוף ואם חבו חבו. אר"י [בר חנינא] אין מעמידין להם אפוטרופוס בין לזכות בין לחובה. ומסתבר דהלכה כר' יוסי בר' חנינא וכברייתא דהניזקין שאין מעמידין אפוטרופוס לחוב ע"מ לזכות ואפילו ברשות ב"ד, ואין כח לב"ד לעשות אפוטרופוס לזה, דהא קי"ל כר' (יוחנן) [נחמן] דהיכא דטעה [אפוטרופוס] שמינוהו לחלוק הגדילו היתומים יכולין למחות, וכ"ש שאין להם לחוב ע"מ לזכות, הילכך העיקר כפירושא בתרא ולית הלכתא כתוספתא דההיא כר' יוחנן שייכא דאמר שיש רשות למנות אפוטרופוס לחוב ע"מ לזכות, ולית הלכתא הכי אלא כר' נחמן. וכן דעת הר"ם שלא הביא אלא הא דרב נחמן וברייתא דהניזקין כמו שתמצא בנחלות [פ"י ה"ד]. חלק יפה. בכל כחם. הגדילו. היתומים. למחות. לבטל חלוקה. שום הדיינים. ששמו נכסי לזה למלוה.